

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มาวัดใจ มาวัดมาวัดใจ วัดใจนะ คำว่าใจถ้าทางโลกสมัยใหม่ว่าความรู้สึก ความรู้สึกเราดี ความรู้สึกเราโศกเศร้า ความรู้สึกเราเสียใจ ความรู้สึกเรามีความสุข ความรู้สึกเราก็คณะอง ความรู้สึกอันนี้ นี่วัดอันนี้ ถ้าความรู้สึกอันนี้เราปล่อยไปตามธรรมชาติของมัน มันเป็นพลังงาน อันหนึ่ง มันจะเป็นไปธรรมชาติของมัน มาวัดมีข้อวัตรปฏิบัติใจ

เหมือนถนน ถนนนี้บังคับให้รถวิ่งไปตามถนน ถ้าไม่มีถนน รถไม่ขึ้นไปบนถนน รถจะจอดที่ไหนก็ได้ รถจะทำอะไรก็ได้ แต่รถพอขึ้นไปบนถนนแล้วต้องทำตามกฎของจราจร เพราะ ถนนนี้เป็นที่ส่วนรวม

วัดก็เหมือนกัน วัดเป็นที่สาธารณะ ข้อวัตรปฏิบัติของพระก็เป็นเรื่องของสาธารณะ สาธารณะ เห็นไหม ปฏิบัติเครื่องดำเนินใจ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรม ขึ้นมา สิ่งนี้เป็นความละเอียดอ่อนมาก จะสอนใครได้ จะสั่งสอนใครได้เพราะอะไร? เพราะมัน เห็นใจความคาดหมาย

ตรรกะ ปรัชญาต่าง ๆ เราศึกษาแล้วมันก็เป็นสิ่งที่ให้เราเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้มาก แต่ตรรกะ ปรัชญาขนาดไหนมันจะไม่เข้าใจเรื่องของตนเอง เรื่องของตนเองเรื่องของเราเข้าใจได้ยากที่สุด เรื่องของสิ่งต่าง ๆ เรื่องทางวิทยาศาสตร์ ต้องทดลองพิสูจน์กันขึ้นมา ดูเทคโนโลยีเจริญขึ้นมาจาก ไหน? เจริญมาจากนักวิทยาศาสตร์เขาค้นคว้ากัน เขาตรรกะ เขาตรรกะของเขาขึ้นมา แล้วพิสูจน์ของเขาขึ้นมาได้มาเป็นสภาวะแบบนั้น

แต่เราตรึกเรื่องใจของเราที่ตรึกไม่ได้เลย ความรู้สึกของเราที่ตรึกไม่ได้เลย นี่วัดใจ วัดใจ เพื่อจะทำให้หัวใจของเราอยู่ในหลักเกณฑ์ ถ้าอยู่ในหลักเกณฑ์นี้อยู่ที่การควบคุมได้ ถ้าจิตเรา ควบคุมได้ เห็นไหม เป็นเอกกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่นนะ เราสามารถควบคุมจิตของเราได้ แล้วเราสามารถเอาจิตของเราออกไปทำงานได้

แต่ในปัจจุบันนี้เราควบคุมจิตของเราไม่ได้ แต่เราทำงานไปโดยธรรมชาติใจ ทำงานไป เห็นไหม สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ ทำไมมีเศษส่วนละ พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ นี้ความคิดใจ ความคิดนะคันธ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันมีอยู่โดยธรรมชาติของมัน เวลาอนุปปาทิเสสนิพพานคือพระอรหันต์ที่สิ้นกิเลส สิ้น คือตายไปแล้ว ละเศษส่วนคือละความคิดอันนี้ เพราะความคิดอันนี้เป็นสมมุติ

เวลาเราคิดนี้ดูภาษาสิ เรายู่คนละสี่คนละภาษาเราจะไม่เข้าใจกัน แต่เรามองตากันสิ มีความรู้สึกนี้เราเข้าใจกันได้ ภาษาของใจเป็นภาษาสากล เวลาเราควบคุมความรู้สึกของเราเข้ามานี้ เราควบคุมจิตของเราได้ เราจะใช้ขึ้นไปโดยวิปัสสนาญาณ แต่ถ้าเราไม่ได้ควบคุมจิตของเราได้ มันทำงานตามธรรมชาติของเขานี้มันทำงานด้วยพลังงานอันนั้น มันมีกิเลสควบคุมอยู่ พอกิเลส ควบคุมนี้ควบคุมตัวไม่ได้

เหมือนรถเราไม่ได้เข้าไปในท้องถนนไง รถเราจอดในบ้านของเรา รถเราอยู่ในสนาม ทดลองของเรา รถเราอยู่ในที่เอกชน เราจะทำอย่างไรก็ได้เพราะสิทธิเป็นของของเรา แต่ถ้ารถของเราเข้าไปบนถนนปั๊บนี้เราต้องเคารพกฎจราจรเลย เพราะถ้าผิดกฎมันมีตำรวจจราจรเขาจะจับนะ เขาจะอะไร วัตรปฏิบัติเครื่องดำเนิน เห็นไหม ในวัดนี้ กิจของสงฆ์ ๑๐ อย่างทำอะไรบ้าง กวาด ลานเจดีย์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น รักษาศีล นี่กิจของสงฆ์

คนถ้าผู้ที่อยู่ในอาวาสนั้นต้องทำตามกติกานั้น เพราะอะไร? เพราะมันเป็นข้อวัตร ปฏิบัติควบคุมใจของเรา นี่วัดใจ เพราะอะไร? เพราะการกระทำอย่างนั้น การกระทำสิ่งต่าง ๆ ถ้า การทำครั้งแรกหรือการทำความพอใจจะมีความสุขมาก การกระทำต่าง ๆ ที่ไม่พอใจจะทำ แล้วทำความฝืนทนมันจะเป็นการต่อต้านมาก

แล้วเวลากิเลสมันขึ้นมามันไม่อยากจะทำเพราะอะไร? เพราะมันจำเจ สิ่งนี้มันจำเจมันทำ อยู่แล้วทุกวัน ๆ การทำทุกวัน เวลาทำทุกวันนี้มันเบื่อหน่าย แต่เวลาทุกข์ทุกวันนี้มันไม่ยอมเบื่อ หน่าย เวลาเราทุกข์ทุกวัน เวลาเราคับข้องใจทุกวัน ใจเราโดนเบียดเบียนทุกวัน ใจเราโดนกิเลส เหยียบย้ำทุกวัน มันไม่เคยเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นโทษเลย แต่เวลามันจะทำข้อวัตรปฏิบัติ เหมือนกับน้ำ ที่เป็นตะกอน ถ้าได้แกว่งสารส้ม น้ำได้นิ่งอยู่ ตะกอนมันจะนอนก้น น้ำข้างบนจะใส เห็นไหม

วัตรปฏิบัติก็เหมือนกัน มันเป็นการแกว่งใจใจ เพราะใจมันไม่ยอมทำ ใจมันชอบตาม ความสะดวกของมัน มันไม่ยอมเข้าไปในกติกานั้น ถ้าเข้าไปในกติกานั้น สังคมคุณสิ ร่างกายของ

มนุษย์ ถ้าเราเหยียบหนาม ถ้าเรามีอะไรที่มันแทงเรา เราจะวิการ สิ่งใดต่าง ๆ ถ้ามันวิการไป ร่างกายนี้จะกระเทือนกันไปหมดเลย อย่างเช่นปากนี้ ปากถ้ามันมีแผลมีสิ่งต่าง ๆ นี้เรากินอาหารไม่ได้นะ แล้วร่างกายจะอยู่อย่างไรล่ะ? มันอาศัยกัน มันต้องอาศัยกันมันถึงเป็นร่างกายมนุษย์ มันจะเป็นปกติของมัน ถ้าร่างกายของเรามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมันวิการไป มันสะเทือนกันไปหมดเลย ปฏิบัติการเครื่องดำเนินก็เหมือนกัน เวลามันไหลไป เหมือนกระแสน้ำไหลไปทางแม่น้ำลำคลอง มีอะไรไปกีดขวางมัน มันจะมีเสียงดัง มันจะมีพลังงานเกิดขึ้นมาทันทีเลย

นี่ก็เหมือนกัน ปฏิบัติการเครื่องดำเนินเหมือนกฎจราจร รถไหลไปตามธรรมชาติของมัน แล้วรถคันหนึ่งไปขวาง รถคันหนึ่งไปเสีย ไปอุบัติเหตุอยู่กลางถนนนี้มันจะติดขัดกันไปหมดเลย นี่ปฏิบัติการเครื่องดำเนินมีอย่างนี้ไง เป็นประโยชน์อย่างนี้ไง นี่เป็นเครื่องดำเนินนะ ปฏิบัติการเครื่องดำเนินไม่ใช่ผล วิธีการไม่ใช่ผลนะ เราไปเข้าใจกันว่าวิธีการเป็นผล ศาสนาต้องทำสมาธิอย่างนั้น ต้องวิปัสสนาอย่างนั้น มันเป็นวิธีการทั้งนั้นเลย ไม่ใช่ผลหรอก

ผลของมันคือผลของใจ มันเป็นอกุปกรรม ถ้าวิธีการนะเป็น สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมะเป็นอนัตตา สรรพสิ่งเป็นอนัตตา เป็นอนัตตาหมดเลย เราเข้าใจแล้วเราปล่อยวาง... ปล่อยน้ำใจ ปล่อยน้ำใจ ปล่อยน้ำใจมันคลุ้งเหม็น ๆ ไปหมดล่ะ เพราะอะไร? เพราะมันเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนัตตา มันเป็นอนิจจัง มันยังไม่เข้าใจเป็นสัจจะความจริง มันเป็นวิธีการ วิธีการไม่ใช่เป้าหมายนะ เป้าหมายมันต้องเป็นอกุปกรรม เป้าหมายนี้ใจมันจะรู้ นี่ความรู้สึก นี่วัดใจ

ถ้าใจมันยังมีสิ่งกระทบ ใจมีแรงดึงดูดนะ ถ้าใจดวงใดมีกิเลสอยู่มันจะมีแรงดึงดูดของมัน แรงดึงดูดนี้มันจะชอบสิ่งใด มันจะผลัดใจ ทั้งมีแรงดึงดูดด้วย ทั้งมีแรงผลัดด้วย แรงผลัดเพราะอะไร? เพราะมันไม่พอใจอะไร ใจไม่พอใจไปกระทบสิ่งใดมันจะผลัด แรงผลัดอันนี้มันทำให้เราทุกข์ แรงพอใจแรงดึงดูดก็ทำให้เราทุกข์ นี่ค้นหาใจ สมุทัยควรละ แล้วละได้อย่างไร?

สมุทัยควรละ ทุกข์ควรกำหนด แรงผลัดแรงดันตัวนี้มันทำให้ใจเราขับเคลื่อนไป ที่มาเกิด ๆ อยู่ที่นี่ เกิดจากแรงผลัดแรงดันนี้ เกิดจากตัณหาความทะยานอยากนี้ เกิดจากอวิชชานี้ ทำให้เราเกิดตาย ๆ ชีวิตนี้คืออะไร? วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้นะ วิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ชีวิตนี้เกิดมาจากไข่ เวลาสิ้นไปก็จบสิ้นกัน ชีวิตนี้สูญเปล่า

ถ้าชีวิตนี้สูญเปล่า พ่อแม่คนเดียวกันออกลูกมา ลูกคลอดออกมาจากพ่อแม่เดียวกัน ครอบครัวเดียวกัน นิสัยต้องคล้ายกัน ต้องคล้ายคลึงกัน เป็นไปได้ไหม? เป็นไปไม่ได้เลย ถ้าตรวจ

ทางวิทยาศาสตร์ ตรวจสอบเฉพาะเรื่องร่างกายนี้ กรรมพันธุ์เหมือนกันหมดเลย กรรมพันธุ์ต้องมีส่วน เกี่ยวพันกันไปพ่อแม่ลูกนี้ ตระกูลต้องมีส่วนผสมของกันไป

แต่นิสัยละ นิสัยส่วนนั้นได้ใหม่ นิสัยนี้ย้อนกลับมาจากแรงผลักดันแรงดันนี้ไง เพราะแรง ผลักแรงดันนี้มันทำให้เราเกิดใจ ให้จิตนี้ขับเคลื่อนไป แล้วแรงผลักดันนี้ถ้ามีการควบคุมมัน นี้ ศาสนาพุทธสำคัญตรงนี้มาก ขณะตนสำคัญที่สุด ขณะความรู้สึกเรสำคัญที่สุด

แต่พวกเราเวลาคับข้องใจนี้โทษสังคม โทษคนอื่น คนอื่นไม่ดีไปหมดเลย สิ่งแวดล้อมไม่ดี ทำให้เราไม่ดี สิ่งแวดล้อมดีหรือไม่ดีมีส่วนบ้าง แต่สิ่งแวดล้อมในหัวใจของเราคือสิ่งแวดล้อม ความคิดของเรา ถ้าสิ่งแวดล้อมความคิดของเรา เราได้ฝึกหัด การฝึกหัดเกิดมาจากไหน? การ ฝึกหัดก็เกิดมาจากความเชื่อ ถ้าเรามีความเชื่อขึ้นมาเราต้องการฝึกหัด แล้วความเชื่อเชื่อในอะไร?

คุณสิ เวลาเราเคารพพ่อแม่ของเรา เรากราบไหว้พ่อแม่ของเรา พ่อแม่เรามีความสุข เราก็มี ความพอใจ พ่อแม่นี้ถ้าลูกมีความสุข ลูกประสบความสำเร็จพ่อแม่จะมีความสุขมาก แล้วพ่อแม่เรา กราบอะไร? พ่อแม่เรากราบพระ พระมาจากไหน? พระก็มาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาจากไหน? องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาจากเจ้าชาย สิทธัตถะ เจ้าชายสิทธัตถะเวลาคลดอกมาก็เป็นปุถุชนเหมือนเรานี้แหละ แต่เจ้าชายสิทธัตถะสร้าง บุญกุศลมามากศาลาเลยที่ค้นคว้าธรรม เห็นใหม่

ธรรม ๆ สิ่งที่มีอยู่แล้ว ธรรมคือสภาวะสัจจะความจริงที่มีอยู่แล้ว แต่เราไม่สามารถเข้าไป ค้นเข้าไปสัมผัสได้ เราไปสัมผัสได้แต่วิธีการ ที่ในพระไตรปิฎกนี้เขียนแต่วิธีการไว้ บอกวิธีการไว้ แต่ผลอันนั้นเราไม่เคยสัมผัส ถ้าเราไม่เคยสัมผัสเราก็ไม่เคยเข้าใจสภาวะแบบนั้น

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สัมผัส ได้สัมผัสด้วยแล้วสร้างสมบุญญาธิการมา เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพุทธวิสัย มันถึงมีโอกาสดำสั่งสอนพวกเราไง พระ บิณฑุพุทธเจ้านะตรัสรู้เองแต่ไม่สามารถสั่งสอนใครได้ แล้วพวกเรานี้สาวกสาวกนะ ถ้ามีความเชื่อ อันนี้ เพราะความเชื่ออันนี้มันแก้วสารพัดนึก แล้วว่าเราแก้วสารพัดนึกนี้ได้อย่างไร? ก็นึกแต่เอา เรื่องอกุศล มันเป็นประโยชน์ที่ไหนละ

แก้วสารพัดนึกมันต้องนึกสิ่งที่เป็นกุศลสิ สิ่งที่เป็นกุศลนะสิ่งที่เขานึกกุศลเขาควบคุมนะ นี้สีเลนะ สุกคิง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา ถ้ามีศีลเป็นปกติ มีศีลมีโภคทรัพย์ โภคทรัพย์เพราะ

อะไร? เพราะเราไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย คุณพระนี่มันมือเดียว อดอาหารด้วย ถ้าเราทำงานโดยที่ไม่มีรายจ่ายเลยเราจะรวยขนาดไหน แต่นี่พอเราทำงานแล้วเราฟุ่มเฟือยไป นี่สิเลนนะ สุกคิง ยันติ สีเลนนะ โภคะ... โภคะเกิดตรงนี้ไง โภคะเกิดตรงนี้ที่เราทำงานแล้วเรารู้จักเก็บหอมรอมริบ

ถ้ามีศีล ความปกติมันก็จะเกิดโภคะ สุกคิง ยันติ มันจะเกิดความสุขขึ้นมา แล้วถ้ามีศีลขึ้นมามันวัดใจเข้ามา ถ้าเรามีความเชื่อแล้วมีการพิสูจน์ขึ้นมา มันพิสูจน์กับใจของเราขึ้นมาแล้วมันชนะตนเองขึ้นมา ชนะตนเองจากไม่ฟุ่มเฟือย ชนะตนเองจากที่ไม่ไปตามกระแสโลก โลก หลอกหลวงนะ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทุกอย่างจำเป็นไปหมดเลย บัจจัย ๘ บัจจัย ๑๐ บัจจัย ๑๐๐ เห็นไหม

คนเราต้องใช้บัจจัย พระพุทธเจ้าปฏิเสศหมด บัจจัย ๔ เท่านั้น ถ้าขาดบัจจัย ๔ ชีวิตดำรงอยู่ไม่ได้ แม้แต่พระยังต้องใช้บัจจัย ๔ ถ้ามีบัจจัย ๔ ขึ้นมาเรื่อดำรงชีวิตของเราขึ้นไปอย่างนี้ สิ่งนั้นเป็นสิ่งเครื่องเคียง ไม่ใช่สาระความจริง สัจจะความจริงตรงนี้ เห็นไหม โลกเป็นแบบนั้น ถ้าเราตามโลกไป นี่ศีล ถ้าเป็นปกติขึ้นมาเราชนะตนเองแล้ว โลกเป็นอย่างนี้นะ แล้วจะเป็นอย่างนี้มากไปเรื่อย ๆ

ถ้าเราไปตามกระแสโลก เราไม่ทวนกระแส ธรรมะคือทวนกระแสโลก เขาบอกถ้าใครศึกษาธรรมแล้วจะมาอยู่กับโลกไม่ได้ ใครศึกษาธรรมแล้วจะเป็นคนขวางโลก ธรรมะเหมือนอากาศ อากาศเคยขวางใคร? น้ำเคยขวางใคร? สัจจะความจริงเราเข้าใจแล้วนี่เราจุดยืนชีวิตเราก็มั่นคง แล้วเราจะไม่เป็นเหยื่อของสังคม ไม่เป็นเหยื่อของโลก นี่เป็นเหยื่อของโลกจากภายนอกนะ

แล้วเป็นเหยื่อของโลกจากภายในวิญญูะที่มันเกิดตาย ๆ นี่ มันต้องเกิดตายเพราะมีแรงขับแรงดันอันนี้ แล้วธรรมะเข้าไปรักษาแรงขับแรงดันอันนี้ เข้าไปศึกษาเข้าไปควบคุม แล้ววัตรปฏิบัติควบคุมยังทำไม่ได้เลย ปฏิบัติเห็นไหม จะไปวัดนะ คนไปวัดเป็นคนที่มึปัญหา คนที่อยู่บ้านคนนั้นมีความสุข มีปัญหาสิ! ก็มีปัญหาเพราะมันเกิดมันตายนี้ไง ก็พยายามจะละเกิดละตาย ก็ไปมีปัญหาเพื่อไปชำระการเกิดและการตายอันนี้ไง

เพราะคนที่มึปัญหาเหมือนคนรู้จักว่าเรามีความผิดพลาด คนรู้จักตัวตนนี้มันจะรักษาตัวเรา คนที่เพลิดเพลิด คนที่ไม่รู้จักตนเลย คนที่ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือย คนนั้นจะตายเปล่า คนตายเปล่าขณะที่ยังตายออกไปมันมีอะไรติดไม้ติดมือไป แต่ถ้าเราทำคุณงามความดี โลกเขามีสิ่งที่ติดไม้ติดมือไป คือ

สิ่งที่เขามีตัวเลข เขามีเงินมีทองติดไม้ติดมือไป แต่หัวใจมันมีแต่ประสบการณ์ของมัน ประสบการณ์ของใจที่ได้ทำดีและทำไม่ดีในหัวใจนี้มันจะซัดไปกับใจ

ตั้งแต่เด็กมาเราทำอะไรไว้ที่เรากระทำนะเราลืมได้ไหม? เราลืมไม่ได้เลยเพราะมันสะสมลงที่ใจ แล้วเวลามันตายไปไอ้ความลืมไม่ได้นี้มันไปกับใจ ที่ไปกับใจ เห็นไหม ภารา หเว ปญจกษุณา ชั้น ๕ ที่ว่าสุปาภิเสสนิพพาน ชั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น สัจจาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันอยู่ที่ไหน? แล้วสัญญาอยู่ที่ไหน? สัญญาที่สุปาภิเสสนิพพานมันจะติดกับใจดวงนี้ไป

แต่พระอรหันต์ไม่มี เวลาขาดขึ้นมาแรงขับแรงดันนี้จะไม่ไปกับใจพระอรหันต์ พระอรหันต์นี้เข้าใจทั้งหมดแล้วเพราะปล่อยวางทั้งหมด แต่ในเมื่อเรายังมีแรงขับแรงดัน แล้วก็มีสิ่งที่สะสมไปนี้ สิ่งนี้จะพาทิศพาทาย มันจะพาทายไป จากไม่เป็นเหยื่อข้างนอก ไม่เป็นเหยื่อของสสาร ไม่เป็นเหยื่อของสังคม ไม่เป็นเหยื่อของวิญญูะ ไม่เป็นเหยื่อของกิเลส ไม่เป็นเหยื่อของมาร นี้วัดใจเข้ามาอย่างนี้ไง

ถ้าเราวัดใจของเรานะ ความรู้สึกนี้สำคัญมาก เวลาเราไปหาข้อมูลในคอมพิวเตอร์มันจะมีโปรแกรมของมัน เราจะไปหาข้อมูล อะไรเราก็ทำได้ เราทำได้ทั้งหมดล่ะ แต่เราไม่เคยหาข้อมูลในใจของเราเลย ข้อมูลนี้มันเกิดมาจากไหน? มันมาอยู่ทำไม? มันตายแล้วมันจะไปไหน? แล้วความสุขมันอยู่ที่ไหน? เราเคยค้นคว้าไหม?

สมบัติจากข้างนอกเราค้นคว้าได้หมดล่ะ สมบัติจากข้างนอกศึกษาได้หมดล่ะ จะไปเรียนที่ไหนก็ได้ คูตี วิชาการเห็นไหม ไปเรียนมาจากทางตะวันตก พระพุทธเจ้าไม่ต้องการเลย ถ้าไปเรียนได้ มีความสุขขึ้นมาได้จริง มันเป็นสุขตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญานี้ค้นคว้าได้ในชั่วหัวใจของเรา ค้นคว้าได้จากตัวของเรา ไม่ต้องไปค้นคว้าที่อื่นเลย ค้นคว้าที่อื่นนะไปจดจำเขามา เป็นสถิติที่ตำราเขาทำวิจัยไว้แล้ว ก็ไปอ่านของเขา ไปเรียนของเขาแต่ลืมตัวเอง

ถ้าค้นคว้าเข้ามาภายใน ตรงนี้ที่มันจะทำแรงขับแรงดันจากใจ ไม่เป็นเหยื่อของตนเองไป เป็นเหยื่อของสังคมก็ทุกชั้นนะ เราเป็นเหยื่อของเขา เราไม่ทันเขา เราเป็นเหยื่อเขา นี่กรรม เพราะความพอใจของเขา เพราะความโลภของเรา เราเป็นเหยื่อของเขา กินเหยื่อกันไป ไปกินเหยื่อซะใหม่ เบ็ดมันก็เกี่ยวปาก แล้วก็ดิ้น ดิ้นมาก พอดิ้นมันก็เจ็บ

นี่ก็เหมือนกัน เป็นเหยื่อของสังคม เป็นเหยื่อของตัวเอง ไม่เข้าใจตัวเองเลย ไม่เข้าใจแรงขับเลย แล้วมีแต่ความพอใจว่าเราคิดทุกอย่างต้องถูกต้องเพราะเรารักตนเอง “ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์” มีรักมีการถนอมรักษา สิ่งใดก็แล้วแต่ถนอมรักษาไม่ได้ ไม่มีสิ่งใดถนอมรักษาได้เลย มันเป็นเรื่องจริง ไม่มีสิ่งใดคงที่เลย จะดีขนาดไหน มันต้องแปรสภาพ ไม่มีสิ่งใดคงที่ แปรสภาพทั้งหมด แล้วจะไปรักษามันได้อย่างไร?

แต่ถ้าเราไปทำลายมัน ทำลายทั้งหมด นี่ไม่เป็นเหยื่อของตนเองไง ที่ไหนไม่มีสิ่งใดเลย มีแต่เมตตากรุณา เมตตากรุณาในหัวใจจะเมตตามาก เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้ใจเขาใจเรา จากใจดวงหนึ่งของครูบาอาจารย์จะทอดถึงใจอีกดวงหนึ่งที่เปิดรับ ถ้าไม่ทอดเปิดรับไม่ได้ สิ่งที่เปิดรับ เห็นไหม แล้วเกิดจากศรัทธา เกิดจากความเชื่อ เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ แล้วสิ่งนี้มันจะสัมพันธ์กัน

สิ่งใดถ้าจูนเข้าหากันได้ มันจะส่งต่อถึงกันได้ ถ้าจูนเข้าหากันไม่ได้ มันจะส่งต่อกันไม่ได้ นี่จิตนิสัยของครูบาอาจารย์ที่จะฝึกฝนเรา ถ้าเรามีหลักมีเกณฑ์ของเรา เราจะเป็นคนดีจากตรงนี้เป็นคนดีเริ่มต้นจากคิดถึงตัวเรานี่ เป็นคนดีจากฐานของจิตนี้ แล้วจิตนี้มันเปิดขึ้นมา นี่มันจูนเข้าถึงธรรมะได้ นี่มันจะเป็น โอกาสของเรา เอวัง